

Věc Evansová proti Spojenému království

Reprodukční práva, zákaz diskriminace

Mgr. MICHAELA TOMISOVÁ

Právo založit rodinu je uznáváno jak ve vnitrostátním právním řádu mnoha zemí, tak v mezinárodních instrumentech.³⁵⁾ Pro páry, které nemohou počít přirozenou cestou, slouží ve většině evropských států metody asistované reprodukce,³⁶⁾ z nichž asi nepoužívanější je metoda *in vitro fertilizace* („IVF“). Jakkoliv může být asistovaná reprodukce pro některé kultury a náboženství³⁷⁾ nepřijatelná, současně mezinárodní právo lidských práv uznává právo osoby, která nemůže počít přirozeně, na některou metodu asistované reprodukce, ať už se jedná o současná práva na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotí,³⁸⁾ nebo o právo založit rodinu.³⁹⁾ *In vitro fertilizace* představuje dnes již zavedenou metodu, která přinesla naději párům, které by jinak nemohly počít vlastní dítě.

Vedle svých nesporných výhod je ovšem asistovaná reprodukce spojena i s řadou právních i etických otázek. Jednotlivé země ve svých právních řádech upravují podmínky asistované reprodukce, mezi něž patří souhlas zúčastněných stran, důvěrnost osobních údajů dárce a další. Tyto podmínky by však bez vážného důvodu neměly zasahovat do soukromí neplodného páru, aby tak nepůsobily diskriminaci mezi páry plodnými, které nepodléhají státní kontrole počtů a páry neplodnými. K takové situaci by mohlo dojít například tehdy, pokud by pro asistovanou reprodukci byla stanovena podobná kritéria jako pro výběr adoptivních rodičů.⁴⁰⁾

Případ pani Evansové (viz níže) představoval první příležitost, kdy bylo možno ověřit „správnost a spraveditivnost“ právní úpravy *in vitro fertilizace* ve Spojeném království. Současně poukázal na širší problém spojený se schopností státu uzpůsobit svou legislativu rychlému vývoji vědy a technologie v oblasti lidské reprodukce.

V této souvislosti není možné nezmínit český návrh zákona o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech a o změně některých souvisejících zákonů, který byl v březnu tohoto roku vrácen Senátem k projednání Poslanecké sněmovně. Návrh zákona upravuje mimo jiné metody asistované reprodukce v České republice. Pro umělé oplodnění stanoví požadavek souhlasu ženy, a jestliže je provádána, též

³⁵⁾ Viz např. čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) nebo čl. 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

³⁶⁾ Kromě níže jmenované metody IVF také např. tzv. GIFT (přenos pouze gamet – spermií a vajíček – do vejcovodu matky), ZIFT (přenos již zarytého do vejcovodu), PZD (nařizování obalu vajíčka mikrojetlou), AH (nařiznutí obalu embrya), ICSI (přímé vpravení – injekce – jedné spermie do vajíčka) aj.

³⁷⁾ V islámských zemích je například nepřijatelné použití spermatu dárce, který není manželem ženy.

³⁸⁾ Pojem „zdraví“ není jenom protikladem „nemoci“, ale podle definice Světové zdravotnické organizace se jedná o stav úplné tělesné, psychické a sociální pohody.

³⁹⁾ Cook, J. R. et al.: *Reproductive Health and Human Rights*. Oxford University Press, Oxford, 2003, str. 311.

⁴⁰⁾ Cook, J. R. et al.: *Reproductive Health and Human Rights*. Oxford University Press, Oxford, 2003,

souhlasu jejího manžela. Pokud zákon vstoupí v platnost, mohou se právní spory podobného typu jako případ pani Evansové objevit také v České republice.

Evansová proti Spojenému království

(rozsudek ze dne 7. 3. 2006, stížnost č. 6339/05)

Čl. 2, 8 a 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy

(právo na život; právo na respektování soukromého a rodinného života; zákaz diskriminace)

Skutkový stav a řízení před britskými soudy

Stěžovatelka, pani Natalie Evansová, se narodila v říjnu roku 1971 a žije ve městě Wiltshire. V roce 1995 se obrátila na kliniku Bath Assisted Conception Clinic (dále jen „klinika“) kvůli léčbě neplodnosti. Nakonec však léčbu nepodstoupila, neboť se manželství rozpadlo.

V roce 2000, kdy již žila s novým druhem, panem J., byla stěžovatelka klinikou informována, že během úvodního vyšetření byl odhalen nádor na obou vaječnicích, v důsledku čehož jí byly vaječnický odoperovány. Vzhledem k tomu, že se nádor zvětšoval pomalu, bylo možné vyjmout několik vajíček pro pozdější oplodnění *in vitro* (IVF). Při podepisování souhlasu s oplodněním *in vitro* vysvětlila zdravotní sestra stěžovatelce a jejímu druhovi, že kterýkoliv z nich je oprávněn vzít svůj souhlas zpět před tím, než budou embrya přenesena do dělohy stěžovatelky v souladu s ustanoveními příslušného zákona (*Human Fertilisation and Embryology Act* z roku 1990, dále jen „zákon z roku 1990“). Přání stěžovatelky, aby bylo zmrázeno pouze její neoplozené vajíčko, nemohla klinika vyhovět, neboť tento výkon neprováděla a šance na úspěch v takovém případě jsou celkově daleko nižší než u IVF. J. ujistil stěžovatelku, že nemá v úmyslu se s ní rozejít a chce se stát otcem jejího dítěte. Oba tedy podepsali dokumenty nezbytné k provedení oplodnění *in vitro*. V listopadu 2001 bylo vymuto a oplodněno 11 vajíček, z nichž bylo vytvořeno 6 embryí a poté uskladněno. Stěžovatelka krátce poté podstoupila operaci vaječnicků, po níž musela čekat dva roky, než mohla být proveden první pokus o implantaci embryí do jejího těla.

V květnu 2002 se stěžovatelka a J. rozešli. J. poté sdělil klinice, že embrya mají být zničena z důvodu rozpadu vztahu. Poté, co klinika oznámila stěžovatelce, že je po zpětvzetí souhlasu J. povinna zničit embrya podle ustanovení § 8 odst. 2 přílohy č. 3 k zákonu z roku 1990, podala stěžovatelka žalobu u Vrchního soudu (*High Court*). Touto žalobou se domáhala, aby Vrchní soud prohlásil, že:

- J. nemůže změnit svůj souhlas, který udělil k použití embryí, ani ho nemůže vzít zpět,
- embrya mohou být nadále uskladněna do vypřešení lhůty 10 let,
- embrya mohou být přenesena do dělohy stěžovatelky,
- tento stav je v rozporu se zákonem o lidských právech z roku 1998 (*Human Rights Act*) v tom smyslu, že § 12 a příloha č. 3. k zákonu z roku 1990 porušuje práva stěžovatelky podle čl. 8, 12 a 14 Úmluvy,

Vrchní soud žalobu dne 1. 10. 2003 zamítl s odůvodněním, že by bylo nespravedlivé nedovolit jedné straně změnit názor a vzít svůj souhlas zpět, pokud se změni okolnosti, zatímčž byl souhlas udělen. Soudec rovněž vyslovil názor, že embryo není osobou, jejíž práva jsou chráněna Úmluvou, a že právo stěžovatelky na respektování rodinného života nebylo dotčeno.

Apelační soud dne 25. 6. 2004 zamítl odvolání na základě obdobných důvodů. Uvedl, že zmirnění požadavku na souhlas obou stran, aby vytvořilo ještě více nepřekonatelných problémů, vyhodnění, které je jinak neřešitelné, by vytvořilo ještě více nepřekonatelných problémů, které by vyústily ve svévoli a nestabilitu rozhodování. Argument soudkyně Ardenové, že by se mohlo jednat o diskriminační zacházení s neplodnými ženami oproti ženám plodným, vzhledem k tomu, že při použití IVF mohl muž odvolat svůj souhlas daleko později než při normálním početí pohlavním stykem, nebyl přijat dvěma dalšími soudci. Soudci se nicméně shodli, že odlišné zacházení bylo ospravedlnitelné a přiměřené. Stejně tak podle nich nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

Sněmovna lordů zamítl opravný prostředek proti rozsudku Odvolacího soudu dne 29. 11. 2004.

Rízení před Evropským soudem pro lidská práva

Stěžovatelka namítala, že příslušná ustanovení zákona z roku 1990, která vyžadují, aby její bývalý druh souhlasil s tím, že embryo vytvořená z jejich společného genetického materiálu budou implantována do její dělohy, porušují její práva vyplývající z čl. 8 a 14 Úmluvy a práva embrya podle čl. 2 Úmluvy.

Soud nejprve zopakoval názor, který vyslovil již dříve ve věci *Vo proti Francii*,⁴⁰ že při neexistenci jakéhokoli v konsensu evropských států ohledně vědecké a právní definice počátku života je tato otázka ponechána volnosti uvážení (*margin of appreciation*) jednotlivých států, kterou jim Soud v této oblasti obecně přiznává. Podle práva Spojeného království nepoživá embryo samostatných práv a nemůže se domáhat svým jménem práva na život podle čl. 2 Úmluvy.

Dále stěžovatelka namítala porušení čl. 8 Úmluvy na základě té skutečnosti, že jednání J. zmařilo její jedinou šanci stát se biologickou matkou, což byla její největší životní touha. Podle stěžovatelky se J. vzdal své svobody nezplodit dítě, když souhlasil s tím, aby její poslední vajíčko bylo oplodněno jeho spermatem. Stěžovatelka přitom odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu Izraele *Nachmaniová v. Nachmani*,⁴² který se zabýval obdobnými skutečnostmi. Stěžovatelka nepochybnila volnost uvážení států v této oblasti, ale namítala, zda bylo za zvláštních okolností jejího případu nezbytné a přiměřené, aby stát znemožnil implantaci embryí vytvořených z jejích vajíček a spermatu J. Stěžovatelka navrhla dva různé způsoby, jak by mohlo být právo na reprodukční sebeurčení ženy lépe legislativně chrá-

⁴⁰ Vo proti Francii, rozsudek ze dne 8. 7. 2004, stížnost č. 53924/00, § 82; rozsudek č. 313 v čísle 4/2004.

⁴² V tomto případě soud I. instance rozhodl ve prospěch ženy, když konstatoval, že muž nemůže vzít zpět svůj souhlas zplodit dítě z jiných podmínek, než by tak mohl učinit při normálním oplodnění pohlavním stykem. Senát pěti soudců Nejvyššího soudu Izraele poté zvrátil toto rozhodnutí, když poovníl základní právo muže nebyt nucen k rodičovství. Senát jedenácti soudců Nejvyššího soudu, kterému byl případ postoupen, změnil toto rozhodnutí. V poměru 7 : 4 shledal, že zájmy ženy v situaci, kdy neměla jinou možnost, jak se stát biologickou matkou, převážily zájmy otce. Soudci, kteří byli v menšině, zdůrazňovali, že žena věděla, že mužův souhlas je nutný v každém stadiu a že souhlas nemůže být vynucován, když se pát

něno: 1) souhlas by se stal neodvolatelným od okamžiku oplodnění, nebo 2) mužovo zpět-vzetí souhlasu by ve výjimečných případech mohlo být prohlášeno za neplatné. Stěžovatelka uvedla, že tato situace by nezakládala diskriminaci, neboť podmínky na straně muže a ženy jsou v zásadě odlišné. Muž nemusí po darování svého spermatu podstupovat žádný zákrok, všechny další úkony již činí jen žena. Stěžovatelka by nevyžadovala ani niň ani víc spolupráci J. na výchově svého dítěte, než by si J. přál. Poskytla navíc záruku, že by nevyžadovala žádné finanční příspěvní.

Vláda uvedla, že zákon z roku 1990 má chránit několik vzájemně souvisejících cílů – například primát svobodného a informovaného souhlasu, zájmy dítěte, které má být narozené prosteřednictvím IVF, rovnost v zacházení s oběma stranami zúčastněnými na IVF nebo jednoznačnost a jistotu ve vztazích mezi partnery. Vláda tvrdila, že státy požívají v této oblasti širokou volnost uvážení, jelikož musí udržet rovnováhu mezi konkurujícími si zájmy dvou jednotlivců, jimž oběma svědčí právo na respektování soukromého života. Vláda se dovolávala pravidla „přesné hranice“ (*bright-line rule*),⁴³ uplatněného v případě *Prétiová proti Spojenému království*⁴⁴ a *Odlévrová proti Francii*.⁴⁵

Soud nejprve zopakoval, že „soukromý život“ je široký pojem, který mimo jiné zahrnuje aspekty spojené s fyzickou a sociální integritou jednotlivce, včetně práva na osobní autonomii, osobní rozvoj a právo zakládat a rozvíjet vztahy s jinými lidskými bytostmi a okolním světem. Obsahuje v sobě jak právo na rodičovství, tak právo nestát se rodičem. Rozhodl se proto zabývat otázkou, zda existuje pozitivní závazek státu zajistit, aby neplodná žena mohla podstoupit IVF i v případě, kdy její mužský protějšek vezme zpět svůj souhlas s použitím embryí.

Soud podotkl, že neexistuje žádný mezinárodní konsensus v oblasti regulace IVF léčby nebo regulace embryí vytvořených takovou léčbou. Z komparace jednotlivých právních úprav výše zmíněných států vyplývá, že některé státy přijaly v této oblasti zvláštní úpravu, zatímco jiné státy neupravily tuto oblast vůbec nebo ji upravily jen částečně s tím, že odkázaly na obecné zásady právní nebo směrnicí profesní etiky. Neexistuje ani konsensus, co se týče zpět-vzetí souhlasu s užitím genetického materiálu jednou ze stran při IVF léčbě. Zároveň v některých státech může k takovému zpět-vzetí dojít kdykoliv před implantací embryí do dělohy ženy, v jiných může strana vzít souhlas zpět jen do okamžiku oplodnění. V některých státech je tato otázka ponechána na uvážení soudu podle obsahu smlouvy nebo na základě posouzení rovnováhy mezi zájmy obou stran.

Podle Soudu je volnost uvážení států v této oblasti široká právě proto, že zde není žádný společný základ mezi smluvními stranami a protože se jedná o oblast, v níž vyvístávají citlivé morální a etické otázky v porovnání s rychlým rozvojem vědy. Stát má tedy volnost uvážení jak co se týče rozhodnutí, zda upravit či neupravit oblast IVF léčby, tak pokud jde o podrobné normy, které stanoví, aby dosáhl rovnováhy mezi vzájemně si konkurujícími veřejnými a soukromými zájmy.

Soud dále poznamenal, že inkriminovaná legislativa byla výsledkem podrobného zkoumání sociálních, etických a právních důsledků vývoje v oblasti lidského oplodnění a embryologie.

⁴³ Pravidlo „přesné hranice“ nepřipouští výjimky, deli skutečnosti na spadající pod rozsah určité normy nebo nespádající pod tento rozsah (pravidlo „černá nebo bílá“) a mělo by být použito v případech, které se týkají mimořádně citlivé oblasti života společnosti.

⁴⁴ Prétiová proti Velké Británii, rozsudek ze dne 29. 4. 2002, stížnost č. 2346/02, § 75; rozsudek č. 203 v čísle 3/2002.

Spojené království zareagovalo na tento pokrok velice rychle. Čtyři roky poté, co se ve Spojeném království narodilo první dítě pomoci oplodnění *in vitro*, byla jmenována vyšetřovací komise. Doporučení této komise byla shrnuta v tzv. Zelené zprávě a posléze ovlivnila i text zákona z roku 1990. Nadřazenost zásady trvajících souhlasu obou zainteresovaných stran s IVF léčbou tvořila ústřední prvek těchto doporučení. Soud sice uznal, že tato doporučení se nezabývala tím, co se stane, když se dočasný pár rozjede, avšak zpřeva zdůraznila, že dárci genetického materiálu by měli mít právo změnit nebo vzít zpět svůj souhlas kdykoliv před tím, než jsou embrya použita.

Soud připomněl, že již při několika příležitostech neshledal porušení čl. 8 Úmluvy, když stát přijal legislativu upravující důležitě aspekty soukromého života, která nepřipouštěla porovnávaní navzájem si konkurujících zájmů podle okolností konkrétního případu.

Soud se ztotožnil s názorem Apelačního soudu, že učinit souhlas mužského dárce nezvratelným nebo přiznání pravomoci klinice, soudu nebo jinému nezávíslejšímu orgánu, aby suspendoval povinnost získat mužův souhlas, by přineslo vážné problémy a vytvořilo nové a ještě neřešitelnější potíže se svěolí a nestabilitou při rozhodování.

Soud odmítl argument stěžovatelky, že situace může a ženy při oplodnění *in vitro* je nesrovnatelná. Soud sice uznal, že míra účasti muže a ženy na IVF léčbě je rozdílná, neshledal to však jako důvod, proč by si ochrana práv mužského dárce podle čl. 8 Úmluvy měla zasloužit menší ochranu než práva ženy podle tohoto ustanovení, ani že by mělo být samozřejmé, že by se porovnávaní zájmů mělo vždy přesvědčivě přiklonit na stranu ženy.

Soud prohlásil, že posuzování toho, zda by zpětvzení souhlasu J. zanechalo na stěžovatelce horší následky než zrušení zpětvzení souhlasu na J., by bylo pro soud obtížné, jak ostatně dokládá i rozhodování izraelských soudů v případě *Nachmaniová v. Nachmani*. Soud uznal, že Parlament mohl rovnováhy dosáhnout jinak, zejména tím, že by se pravidlo „jasné hranice“ použilo od okamžiku vytvoření embrya, což je úprava platná v mnoha zemích Rady Evropy, nebo že by mužův souhlas byl neodvolatelný. Prohlásil však, že v daném případě se nezabývá tím, zda mohlo být zvoleno jiné řešení, které by dosáhlo spravedlivější rovnováhy, ale tím, zda Parlament překročil při vytváření spravedlivé rovnováhy míru volnosti uvážení, kterou má stát podle čl. 8 Úmluvy.

Soud podobně zdůraznil primát souhlasu vyjádřeného v příslušných mezinárodních dokumentech týkajících se lékařských zákroků.⁴⁶⁹ Ve vztahu k čl. 14 Úmluvy Soud konstatoval, že nedošlo k porušení čl. 14 ze stejných důvodů, jako tomu bylo u čl. 8 Úmluvy.

Společné nesouhlasné stanovisko soudců Traja a Mijovićové

Soudci Traja a Mijovićová vyjádřili svůj nesouhlas se závěrem Soudu, že čl. 8 Úmluvy nebyl porušen. Soudci ve svém společném stanovisku vyslovili názor, že Soud kladl nadměrný důraz na veřejné dobro a volně uvážení státu, aniž by věnoval dostatečnou pozornost vyřešení konfliktu zájmů dvou jednotlivců.

Zásada „přesné hranice“, která byla použita ve výše zmíněných rozsudcích ve věci *Pratyová a Odtěvrová*, nebyla vhodná pro daný případ, který se kvalitativně lišil od obou výše zmíněných případů. V jednom z nich se nejednalo o právo chráněné Úmluvou (*Pratyová*) a ve druhém byl význam chráněného práva podstatně nižší (*Odtěvrová*).

⁴⁶⁹ Viz Úmluva o ochraně lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medi-

Tím, že zákon neumožnil žádné výjimky z požadavku trvajících souhlasu obou stran, učinil jednu stranu zcela závislou na jednání strany druhé, čímž se právo vyplývající z čl. 8 Úmluvy stalo podmíněným. Zvláštní situace stěžovatelky, která již neměla jinou možnost počít své biologické dítě, si přitom zasloužovala hlubší zvažení. Znemožnění implantace embryí nevedlo pouze k omezení, ale k úplné destrukci jejího práva počít své biologické dítě. Judikatura Soudu je přitom v takových případech jednoznačná a nedovoluje, aby tak důležitě právo bylo porušeno ve své podstatě, ať už přímým zásahem, nebo nedodržáním pozitivních závazků.

Dále Soudci poznamenali, že bylo nutné zabývat se vyvážáním práv obou jednotlivců. Na jedné straně přitom stojí právo muže nebyť nucen k rodičovství proti své vůli, na druhé straně právo ženy počít dítě pomocí IVF, které si zaslouží stejnou ochranu. Situace obou stran sporu přitom může být lépe zjištěna a posouzena, jen pokud se Soud zabývá případem z pohledu vzájemně si konkurujících práv. Nedostatek konsensu evropských států přitom nemůže být důvodem pro to, aby nebyl tento konflikt práv řešen. Soudci konstatují, že situace by byla jiná, pokud by stěžovatelka měla možnost mít dítě bez genetického materiálu J. Podobně jako stěžovatelka odkázali na rozsudek Nejvyššího soudu Izraele *Nachmaniová v. Nachmani*, v němž soud rozhodl ve prospěch ženy, která byla v podobné situaci jako stěžovatelka, za použití zásady „menšího zla“.

Soudci na závěr shrnuli, že státy požívají určitou míru volnosti uvážení při posuzování navzájem si konkurujících zájmů týkajících se soukromého života. Proto platí zásada, že vnitrostátní úprava by měla v zásadě převážet i v případech, kdy je právo založeno na právu „přesné hranice“. Měly by však existovat výjimky v případech, kdy by rigidní aplikace práva vedla k nenapravitelné škodě nebo k porušení práva jedné strany v jeho podstatě.

Soudci navrhli přístup, podle něhož by zájmy jedné strany, která bere zpět souhlas a požaduje zničení embryí, měly převážet, pokud však druhá strana a) nepostrádá jiné možnosti jak počít biologické dítě, b) nemá žádné děti a c) nezvyšší pomoc náhradní matky při procesu implantace embryí. Takovýto přístup by podle soudců zajistil spravedlivou rovnováhu mezi veřejnými a soukromými zájmy a současně mezi navzájem si konkurujícími zájmy dvou jednotlivců.

Závěr

Případ paní Evansové je po právní stránce zajímavý z několika důvodů. V řízení před vnitrostátními soudy se objevilo několik pozoruhodných argumentů jak stěžovatelky, tak soudů. Stěžovatelka namítala konflikt aplikace zákona o asistované reprodukci se zásadou estoppelu.⁴⁷⁰ Tato zásada je českým právníkům známa především z práva mezinárodního, ačkoli svůj původ odvozuje z práva vnitrostátního.⁴⁸⁹ Vnitrostátní soudy v daném případě tuto zásadu nepřijaly. Vrchní soud uvedl, že i kdyby byly sphény tři zásadní prvky estoppelu,⁴⁹⁰ nelze připustit, aby bylo jedné ze stran znemožněno vzít zpět svůj souhlas s použitím

⁴⁷⁰ Pojem „estoppel“ je odvozen z anglického slova „estop“ (zabránit). Zásada estoppelu má za účel chránit dobrou věru strany, které bylo určeno prohlášení druhé strany, a zároveň konzistencí jednatí této druhé strany, která prohlášení učinila.

⁴⁸⁹ Bernhardt, R. et al.: *Encyclopedia of Public International Law*. Elsevier Science B. V., Amsterdam 1995, vol. II, str. 117.

⁴⁹⁰ Muselo by být prokázáno, že 1) J. učinil jasné, nedvojmyslné a nepodmíněné prohlášení, 2) stěžovatelka se ke své škodě spoléhala na toto prohlášení, a 3) prokázalo se, že zpětvzení souhlasu ze strany J. by

embryí. Naopak formuloval názor, že právní úprava vyžaduje, aby pár přijímal službu (asistovanou reprodukci) po celou dobu „společně“, čímž nepřímo upřednostnil pojetí společné reprodukční autonomie před reprodukční autonomií individuální.⁵⁰

Na úrovni mezinárodní se Soud vypořádal s argumenty „šláunounsky“: „Jako v jiných podobně kontroverzních případech prohlásil inkriminovanou problematiku za věc spadající do sféry volného uvážení států. Zatímco je však takový postup pochopitelný například v otázce vzniku života, jejíž posouzení zcela závisí na náboženském či kulturním vnímání, v daném případě může vzbuzovat určité pochybnosti. Na jedné straně je totiž pochopitelné, že státy přijímají vlastní právní úpravu, ve které stanoví požadavky pro provádění asistované reprodukce. Na druhou stranu se může i při sebesteji právní úpravě objevit případ, kdy se technické použití této úpravy může jevit jako nespravedlivé a dokonce může vést k porušení jiného práva v individuálním případě. Je pak věcí soudů, aby zjistily, zda použití právní úpravy, pod níž případ spadá, není v konfliktu s jinou právní úpravou či právní zásadou. V daném případě není pochyb, že je v sázce reprodukční právo stěžovatelky, které se dostalo do konfliktu s ustanovením zákona o asistované reprodukci v tom bodu, kde je vyžadován souhlas mužského dárce s použitím embryí. Je otázkou, jaký účel toto ustanovení sleduje. Vláda uvedla několik cílů – zejména potřebu chránit zájem dítěte⁵¹ a ochranu informovaného souhlasu s léčbou. Pokud bylo záměrem zajistit, aby se dítě narodilo do úplné rodiny, kde ho s láskou očekává matka i otec, pak by takové ustanovení mělo opodstatnění zejména v takové společnosti, kde je tento jev obvyklý. Jestliže však ustanovení sleduje zejména zájem dárce na tom, aby se nestal rodičem pro-utí své vůlí, pak si zvláštní okolnosti případu stěžovatelky jistě zaslouží důkladnější posouzení, neboť práva mužského a ženského dárce jsou v daném případě v konfliktu.

Soud se tedy vyhnul posouzení stavu vzniklého technickou aplikací zákona o asistované reprodukci na případ stěžovatelky, ačkoli bylo zjevné, že v sázce jsou reprodukční práva stěžovatelky, která jsou chráněna Úmluvou. Ačkoli nelze popřít, že úlohou soudu není „vykonávat namisto státní diskreci, kterou používají v rámci své prvotní zodpovědnosti při výběru z onoho spektra legitimních možností implementace Úmluvy, ani rozhodovat, zdali řešení vybrané příslušnými národními orgány je za daných okolností to nejlepší“⁵², Soudu jistě náleží posoudit, zda zásah do konkrétního práva chráněného Úmluvou konstatuje porušení Úmluvy či ne.

V této souvislosti stojí za zmínku případ *R. H. proti Norsku*,⁵³ kde Komise vyslovila, že otec nenarozeného dítěte nemůže tvrdit porušení práva na soukromý život v případě, kdy se matka jeho nenarozeného dítěte rozhodne ukončit těhotenství porodem v souladu s vnitrostátním právem. Komise zde poukázala na odlišné postavení ženy a muže v těhotenství a při porodu dítěte a zdůraznila primát práv ženy jakožto osoby daleko více dotčené těhotenstvím při rozhodování o trvání těhotenství nebo jeho ukončení.

I když stěžovatelka svůj spor prohrála a není těžké si představit, jaké následky na ni zanechá zmařená životní touha po dítěti, Spojené království zareagovalo na mezeru ve své legislativě a připravuje změny legislativy týkající se asistované reprodukce. Otázkou zůstává, zda-li lze rozdílnou interpretaci ochrany zájmů ženy a muže při zplodění dítěte v rozsudku *Evansová* oproti rozhodnutí Komise v případě *R. H. proti Norsku* přičítat spravedlivě vyváženému přístupu k rovnoprávnosti mužů a žen nebo genderové nevyrovnanému obsazení Evropského soudu pro lidská práva.

⁵⁰ Algharani, A.: Deciding the Fate of the Frozen Embryos. *Medical Law Review*, 13/2005, str. 246.

⁵¹ Ibid., str. 247 – 248.

⁵² Barinka, R.: Evropská Úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: teoretické dimenze problému. *Právník*, č. 10, 2005, str. 1083.

SEZNAM ROZSUDKŮ VYHLÁŠENÝCH EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRAVA V OBDOBÍ OD 1. ÚNORA DO 31. BŘEZNA 2006^{*)}

den vyhlášení	věc	čl. Úmluvy nebo Protokolů (P)	porušen: (ano/ne)
2. 2. 06	<i>Iovchev proti Bulharsku</i> (žáky mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu; právo začteného být ihned předveden před soudce; právo na řízení v přiměřené lhůtě; právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy)	3 5/3 6/1 13	(ano) (ano/ano) (ano) (ano)
	<i>Vasilev proti Bulharsku</i> (právo začteného být ihned předveden před soudce; právo podat návrh na řízení o přezkoumání zákonnosti vazby; právo na řízení v přiměřené lhůtě)	5/3 5/4 6/1	(ano) (ano) (ano)
	<i>Chizotti proti Itálii</i> (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy)	13	(ano)
	<i>Ağtaş proti Turecku</i> <i>Arıun a další proti Turecku</i> <i>Keser a další proti Turecku</i> <i>Kumru Yılmaz a další proti Turecku</i> <i>Öztoprak a další proti Turecku</i> <i>Şaylı proti Turecku</i> (žáky mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu; právo na svobodu a bezpečnost; právo na respektování soukromého života a korespondence; právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy; ohraňování možností omezení práv; žáky diskriminace; ochrana majetku)	3 5/1 8 13 18 14 P1-1	(ne) (ne) (ne) (ano) (ne) (ne) (ne)
	<i>Dura Sekin a další proti Turecku</i> (právo začteného být ihned předveden před soudce; právo podat návrh na řízení o přezkoumání zákonnosti vazby; právo na řízení v přiměřené lhůtě)	5/3 5/4 6/1	(ano) (ano) (ano)
	<i>Tacıoğlu proti Turecku</i> (právo začteného být ihned předveden před soudce)	5/3	(ano)
	<i>Genovese a další proti Itálii</i> (ochrana majetku)	P1-1	(ano)
	<i>Levin proti Rusku</i> (právo na spravedlivý proces; právo na přístup k soudu; ochrana majetku)	6/1 P1-1	(ano) (ano)

^{*)} V seznamu jsou uvedeny pouze rozsudky, kterými Soud rozhodl v merituu věci. Rozsudky velkého (sedm-